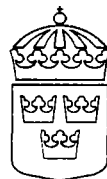

Utrikesutskottets betänkande

1989/90:UU1

Krigsmaterielexport

1989/90
UU1

Skrivelsen

Regeringen har med skrivelse 1988/89:147 berett riksdagen tillfälle att ta del av en redogörelse för den svenska krigsmaterielexporten år 1988.

Reglerna om krigsmaterielexport finns numera i lagen (1988:558) om förbud mot utförsel av krigsmateriel, m.m. (utförsellagen) och dithörande förordning (1988:561). Båda författningarna trädde i kraft den 1 juli 1988.

Enligt utförsellagen krävs sålunda tillstånd till utförsel av varor som utgör krigsmateriel. Tillstånd krävs vidare för att till någon utom riket upplåta eller överlåta tillverkningsrätt avseende krigsmateriel. Bestämmelser om vad som avses med krigsmateriel finns i den nyssnämnda förordningen.

Tillstånd krävs även för att inom riket bedriva militärt inriktad utbildning av utländska medborgare. Sedan den 1 juli 1988 krävs därutöver tillstånd för att utveckla krigsmateriel åt någon i utlandet.

Från samma datum är tillverkare av krigsmateriel skyldiga att kvartalsvis redovisa den marknadsföring de bedriver utomlands. Underrättelse måste även lämnas till regeringen senast fyra veckor innan ett anbud lämnas till, eller ett avtal sluts med, någon i utlandet beträffande försäljning eller annat tillhandahållande av krigsmateriel eller upplåtelse eller överlåtelse av tillverkningsrätt avseende krigsmateriel.

Riksdagen fastställde år 1971 (prop. 1971:146, UU 21, rskr. 343) de riktlinjer som skall ligga till grund för tillståndsprövningen. Riktlinjerna har sedermera bekräftats genom godkännandet av proposition med förslag till lag om förbud mot utförsel av krigsmateriel m.m. år 1982 (prop. 1981/82:196, UU 26, rskr. 345).

I nyssnämnda proposition uttalade regeringen sin avsikt att varje år lämna riksdagen en redogörelse för den svenska krigsmaterielexporten. Härigenom skulle riksdagen försees med en samlad information om krigsmaterielexporten samtidigt som underlag skulle ges för en bredare allmän debatt.

I enlighet härmed har regeringen sedan år 1985 förelagt riksdagen en årlig skrivelse med redogörelse för den svenska krigsmaterielexporten. Inom KMI har nu utarbetats en redogörelse avseende år 1988. Redogörelsen har fogats som bilaga till skrivelsen.

Av redovisningen framgår bl.a. att utförseltillstånd för försåld krigsmateriel lämnats till ett värde av 6 405,4 milj.kr. jämfört med 5 383,2 milj.kr. under år 1987. Detta innebär en ökning med 14,4% räknat i fasta priser. År 1987 var ökningen 21,8% och år 1986 31,3%.

Svenska tillverkares faktiska krigsmaterielexport under år 1988 uppgick till 6 154,4 milj.kr. mot 4 426,6 milj.kr. under år 1987. I fasta priser motsvarar detta en ökning med 34,0%. 46% av den totala exporten år 1988 utgjordes av leveranser till Indien.

En hög självförsörjningsgrad i fråga om försvarsmateriel ingår som ett viktigt led i den svenska säkerhetspolitiken. På flera försvarsområden är det en avgörande fördel för Sverige att ha en inhemsk produktionskapacitet. Härom råder bred enighet. Det svenska försvaret har emellertid hittills inte ansetts vara en tillräcklig avnämare för att upprätthålla kapaciteten hos svensk försvarsindustri. Det svenska försvarets beställningar kommer med ibland långa och oregelbundna mellanrum. En viss export har därför bedömts som nödvändig för att svensk försvarsindustri skall kunna behålla sin utvecklingskraft och tekniska kompetens. Regeringen tillsatte i juni 1988 en utredning för att närmare belysa dessa förhållanden, utredningen om krigsmateriel-exporten (Dir. 1988:41). Utredningen har i uppdrag att analysera sambandet mellan den svenska försvarsindustrins förmåga att tillgodose kravet på en ur neutralitetspolitisk synvinkel acceptabel självförsörjning av krigsmateriel och denna industris beroende av exportmöjligheter. Den skall även utreda konsekvenserna av och villkoren för försvarsindustriellt samarbete med utlandet samt pröva behovet av ändringar i nu gällande riktlinjer för krigsmaterielexporten och i förekommande fall formulera förslag till sådana förändringar.

I juni 1988 fick även en särskild utredare i uppdrag att se över krigsmaterielbegreppet, utredningen om krigsmaterielbegreppet (Dir. 1988:42). Översynen avser dels nuvarande krigsmaterieförteckning, dels principerna för klassificeringen.

Båda utredningarna beräknas avsluta sitt arbete under hösten 1989.

Motionerna

1988/89:U7 av Lars Werner m.fl. (vpk) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna att de i motionen citerade styckena ur direktiven till utredningen om krigsmaterielexporten, Dir. 1988:41, borde ha funnits med i skrivelsen till riksdagen 1988/89:147.

1988/89:U8 av Ingela Mårtensson och Charlotte Branting (båda fp) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförs om en mera öppen redovisning av svensk krigsmaterielexport.

1988/89:U9 av Inger Schörling m.fl. (mp) vari yrkas

1. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförs om behovet av ytterligare granskning av innebörden av samarbetsavtal om krigsmaterielproduktion.

2. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförs om behovet av redovisning i den årliga redogörelsen för samarbetsavtal om krigsmaterielproduktion,

3. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförs om behovet av redogörelse för följderna av EG-anpassning för möjligheterna att upprätthålla en restriktiv vapenexportpolitik,

4. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförs om åtgärder för att garantera att utlovad restriktivitet i vapenexporten upprätthålls.

1988/89:U403 av Inger Schörling m.fl. (mp) vari yrkas

3. att riksdagen hos regeringen begär att utredningen om krigsmaterielexporten ges tilläggsdirektiv att som ett alternativ presentera en plan för avveckling av svensk krigsmaterielexport på fem år,

4. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om att samtliga riksdagspartier skall vara representerade i kommande utredningar om krigsmaterielexporten,

5. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om att fredsrörelsen bör vara företräd i rådgivande nämnden för krigsmaterielfrågor i första hand direkt genom att fredsrörelseföreträdare utses, i andra hand indirekt genom att också riksdagspartier med negativ syn på vapenexport ges representation i nämnden,

6. att riksdagen uttalar att det statsrådslöfte om restriktivitet med vapenexport under utredningstiden som avgivits till riksdagen skall tolkas på sätt som framgår av motionstexten ovan,

7. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om att stater som brutit mot gällande regler för svensk vapenexport inte får komma i fråga som vapenköpare igen förrän efter en minsta karenstid på tio år.

1988/89:U406 av Lars Werner m.fl. (vpk) vari yrkas

1. att riksdagen hos regeringen begär lagförslag som förbjuder all svensk vapenexport,

2. att riksdagen beslutar att inga nya vapenexportorder skall godkännas,

3. att riksdagen beslutar att redan beviljade exporttillstånd endast skall fortsätta att gälla under förutsättning att de inte strider mot nu gällande riktlinjer.

1988/89:U423 av Margareta Winberg m.fl. (s) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om svensk krigsmaterielexport.

1988/89:U553 av Eva Goës och Jill Lindgren (båda mp) vari yrkas

1. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som anförts om omedelbart avbrytande av alla vapenleveranser, kompletteringar och följdleveranser till Indonesien.

1* Riksdagen 1989/90. 9 saml. Nr 1

Rätelse: S. 9 rad 5 Står: motionen Rättat till: motion 1988/89:U9

S. 9 rad 9 Står: motionen Rättat till: motion 1988/89:U403

Utskottet

Utskottet har tagit del av regeringens skrivelse om krigsmaterielexportens utveckling under år 1988. Det framgår där att krigsmaterielexporten även under detta redovisningsår ökat i fasta priser i förhållande till det föregående året, och att krigsmaterielexportens andel av totalexporten blivit större. Nära hälften av vapenutförseln hänförs sig emellertid till en stor exportorder, nämligen till Indien. Utan denna order hade krigsmaterielexportens andel av totalexporten stannat vid cirka en procent, vilket är genomsnittet för den senaste tioårsperioden.

Det kan ur statistiken också utläsas att antalet länder till vilka utförsel får ske inte ökat under senare år. Utskottet anser sig därför, liksom i förra årets betänkande 1988/89:UU5, kunna dra slutsatsen att det inte skett någon allmän och okontrollerad utvidgning av svensk krigsmaterielexport. Handelsutvecklingen får anses ligga i linje med riksdagens tidigare uttalande om restriktivitet i tillämpningen av gällande regler (UU 1987/88:30). Utskottet anser följaktligen inte att riksdagen har anledning att göra de uttalanden om restriktivitet som föreslås i yrkande 4 i motion U9 (mp) och i yrkande 6 i motion U403 (mp). Dessa yrkanden avstyrks därför.

I två yrkanden framförs synpunkter på den offentliga redovisningen av krigsmaterielexporten. Det föreslås i yrkande 2 i motion U9 (mp) att även samarbetsavtal skall redovisas i den årliga redogörelsen och i motion U8 (fp) att redovisningen i allmänhet bör bli mer öppen och även innehålla uppgifter om vilka vapentyper som exporteras till resp. land.

Utskottet delar uppfattningen att den offentliga redovisningen av vapenexporten bör vara så öppen som möjligt. Det bör vara regeringens strävan att i framtida redogörelser ta med alla uppgifter som det inte finns särskilda skäl att hemlighålla. Detta bör även gälla samarbetsavtal. En gräns sätts emellertid bl.a. av hänsynen till berättigade krav på sekretess som motparten i ett avtalsförhållande kan ha. Utskottet får därmed anse motion U8 och yrkande 2 i motion U9 besvarade.

Med vad som ovan anförts om regeringens skrivelse får utskottet föreslå att riksdagen lägger den till handlingarna utan erinran.

I ett flertal motionsyrkanden framförs förslag som syftar till en ytterligare begränsning av den svenska krigsmaterielexporten. Det gäller motion U423 som i sin motiveringstext bl.a. argumenterar för att export som kommit till stånd till följd av samarbetsprojekt mellan Sverige och andra länder skall underkastas de krav som gäller i Sverige. I motion U9 (mp) yrkande 1 anförts att syftet med samarbetsavtal skall analyseras. I motion U423 föreslås också att definitionen av krigsmateriel skall göras vidare och att länder som i strid med tecknade avtal vidareexporterar svenska vapen inte fortsättningsvis skall få vara köpare. Ett liknande förslag finns också i motion U403 yrkande 7.

Motion U406 (vpk) vill förbjuda all svensk vapenexport och föreslår i väntan på lagstiftning härmed att inga nya exportorder skall godkännas och att ingångna avtal skall fullföljas endast i den mån de inte strider mot gällande riktlinjer.

Utskottet vill med anledning av dessa yrkanden framföra följande. Regeringen tillsatte den 22 juni 1988 en utredning om krigsmaterielexporten och en om krigsmaterielbegreppet. Den förstnämnda skall analysera sambandet mellan en fortsatt livskraftig svensk försvarsindustri och denna industris export. Utredningen skall utreda konsekvenserna av och villkoren för försvarsindustriellt samarbete med utlandet. Den skall vidare pröva behovet av ändringar i nu gällande riktlinjer. I uppdraget ingår att utredningen skall göra en bedömning av möjligheterna att ytterligare begränsa eller helt avbryta den svenska krigsmaterielexporten.

Utredningen om krigsmaterielbegreppet kommer att avslutas under hösten. Avsikten är att krigsmaterielexportutredningen, som avslutas senare, skall kunna ta hänsyn till de slutsatser som utredningen om krigsmaterielbegreppet kommit till.

Utskottet konstaterar att de frågor som aktualiseras i de ovannämnda motionsyrkandena redan är föremål för utredning. Med hänsyn härtill anser utskottet inte att riksdagen har anledning att föreslå några åtgärder med anledning av yrkande 1 i motion U9 (mp), motion U406 och ifrågakarande delar av motion U423, vilka följaktligen avstyrks.

Vad gäller motionsförslagen att avstänga köparländer som bryter mot ingångna köpeavtal vill utskottet erinra om att ett land vars regering tillåtit eller underlåtit att förhindra vidareexport av svensk materiel inte längre skall komma i fråga för export av krigsmateriel från Sverige (prop. 1987/88:154, UU 1987/88:30). Gällande regler kan således sägas vara strängare än den tioårsgräns som föreslås i motion U403 (mp). Yrkande 7 i motion U403 och ifrågakarande del av motion U423 behöver således inte föranleda några uttalanden av riksdagen, varför de avstyrks.

I motion U7 (vpk) föreslås att vissa avsnitt i utredningsdirektiven borde ha ingått i regeringens skrivelse. Utskottet kan inte se skälen för detta förslag. Det förhållandet att direktivtexten inte återgivits i skrivelsen betyder självfallet inte att någon del av den skulle vara av mindre betydelse. Utredningen har att beakta direktiven i dess helhet. Motiven avtyrks därför.

Inte heller finns det enligt utskottets mening anledning för riksdagen att, såsom föreslås i motion U9 (mp), begära en särskild redogörelse för följderna av EG-anpassning för möjligheterna att upprätthålla en restriktiv vapenexportpolitik. De nu arbetande krigsmaterielutredningarna skall i enlighet med regeringens s.k. EG-direktiv på samma sätt som alla andra statliga utredningar beakta EG-aspekten av sin utredningsverksamhet. Yrkande 3 i motion U9 avstyrks därför.

I motion U403 (mp) föreslås vidare att krigsmaterielexportutredningen får i uppdrag att även presentera en plan för avveckling av svensk krigsmaterielexport.

Utskottet anser inte att det finns skäl att riksdagen nu överväger detta förslag. Som utskottet tidigare påpekat med anledning av liknande yrkanden (UU 1987/88:30, 1988/89:UU5) bör utredningen vara förutsättningslös vilket inte blir fallet, om motionsförslaget genomförs utan att utredningens resultat avvaktas. Yrkande 3 i motion U403 (mp) avstyrks därför.

I yrkande 4 i samma motion föreslås att samtliga riksdagspartier skall ingå i framtida krigsmaterielutredningar. Utskottet har för sin del ingen invändning mot att så blir fallet men anser inte att riksdagen i förväg bör uttala sig om sammansättningen av kommande regeringsutredningar. Yrkande 4 i motion U403 avstyrks därför.

I motion U403 (mp) förordas att freds rörelsen och partier som är negativa till krigsmaterielexport skall ingå i den rådgivande nämnden för krigsmaterielexport. I betänkandet UU 1987/88:5 avstyrkte utskottet ett liknande yrkande med motiveringen att den rådgivande nämnden tillkommit för att regeringen skulle ha tillgång till ett forum för löpande samråd i krigsmaterielärenden utöver utrikesnämnden. Samma partier är därför företrädna i båda organen. Folk rörelser av olika slag är inte företrädna i nämnden. Utskottet anser fortsatt att denna ordning är naturlig och avstyrker därför yrkande 5 i motion U403 (mp).

I yrkande 1 i motion 1988/89:U553 (mp) föreslås att alla vapenleveranser, kompletteringar och följdleveranser till Indonesien omedelbart skall avbrytas. Utskottet konstaterar att den utförsel av krigsmateriel som får ske till Indonesien endast gäller reservdelar och liknande utrustning som uppfyller kraven i de riktlinjer som gäller för krigsmaterieexporten. Yrkandet avstyrks därför.

Hemställan

Utskottet hemställer

1. beträffande *restriktivitet i krigsmaterieexporten* att riksdagen avslår yrkande 4 i motion 1988/89:U9 och yrkande 6 i motion 1988/89:U403,
2. beträffande *offentlig redovisning av krigsmaterieexporten* att riksdagen förklarar motion 1988/89:U8 och yrkande 2 i motion 1988/89:U9 besvarade med vad utskottet anfört,
3. beträffande *regeringens skrivelse* att riksdagen lägger skrivelse 1988/89:147 med redogörelse för den svenska krigsmaterieexporten år 1988 till handlingarna,
4. beträffande *ytterligare begränsning av krigsmaterieexporten* att riksdagen avslår yrkande 1 i motion 1988/89:U9, motion 1988/89:U406 och ifrågasvarande del av motion 1988/89:U423,
5. beträffande *åtgärder mot köparländer vid avtalsbrott* att riksdagen avslår yrkande 7 i motion 1988/89:U403 och återstående del av motion 1988/89:U423,
6. beträffande *återgivande av direktivtext i skrivelsen* att riksdagen avslår motion 1988/89:U7,

7. beträffande *följder av EG-anpassning*
att riksdagen avslår yrkande 3 i motion 1988/89:U9,
8. beträffande *plan för avveckling av krigsmaterielexporten*
att riksdagen avslår yrkande 3 i motion 1988/89:U403,
9. beträffande *sammansättningen av kommande utredningar*
att riksdagen avslår yrkande 4 i motion 1988/89:U403,
10. beträffande *sammansättningen av den rådgivande nämnden för krigsmaterielexport*
att riksdagen avslår yrkande 5 i motion 1988/89:U403,
11. beträffande *avbrytande av vapenleveranser till Indonesien*
att riksdagen avslår yrkande 1 i motion 1988/89:U553.

Stockholm den 5 oktober 1989

På utrikesutskottets vägnar

Stig Alemyr

Närvarande: Stig Alemyr (s), Pär Granstedt (c), Evert Svensson (s), Margaretha af Ugglas (m), Sture Ericson (s), Alf Wennerfors (m), Axel Andersson (s), Nils T Svensson (s), Inger Koch (m), Karl-Göran Biörsmark (fp), Birgitta Hambræus (c), Per Gahrton (mp), Viola Furubjelke (s), Anneli Hulthén (s), Maria Leissner (fp), Sonia Karlsson (s) och Bengt Hurtig (vpk).

Reservationer

1. Tillståndsgivning till krigsmaterielexport m.m.
(mom. 1, 4, 5 och 7—11)

Per Gahrton (mp) anser

dels att utskottets yttrande bort ha följande lydelse:

Utskottet konstaterar att siffrorna för den svenska vapenexporten år 1988 uppvisar en kraftig ökning.

Mot bakgrund av dels de nya reglerna om sanktioner mot länder som kringgått svenska regler, dels de löften som i riksdagen givits om restriktivitet med krigsmaterielexporten under den tid som utredning pågår, finner utskottet redovisningens resultat utmanande.

Det finns således starka skäl att ifrågasätta om en anständig och rimlig vapenexport, under restriktiva former av det slag som regeringen har sagt sig eftersträva, över huvud taget är möjlig att upprätthålla. Redovisningen antyder enligt utskottets mening att de ekonomiska krafterna till förmån för vapenexport är så starka att inga regler kan åstadkomma dämpning så länge export av krigsmateriel över lag är tillåten.

Internationaliseringen av svensk vapenindustri går mycket snabbt och drivs fram såväl av industrins egen utveckling som av politiska signaler i de senaste årens riksdagsbeslut och utredningsdirektiv, som klart utsäger att restriktiviteten vid samarbetsprojekt skall vara betydligt mindre än för traditionell "svensk" vapenexport.

Utskottet befarar en utveckling där svensk vapenexport reellt ökar men formellt minskar, på grund av att den i allt högre utsträckning kommer att ske inom ramen för samarbetsavtal.

Den sittande krigsmaterielexportutredningen bör analysera denna problematik och ange en politisk viljeinriktning. Vad är avsikten med samarbetsavtalen: Att ge svensk försvarsindustri tillgång till viss teknologi — eller att skapa möjligheter för ökad förtäckt export?

I regeringens redogörelse finns inget sagt om hur EG-anpassningen kan påverka förutsättningarna för upprätthållandet av en restriktiv vapenexportpolitik. Detta är anmärkningsvärt, eftersom flera fakta tyder på att EG-anpassningen kommer att påtvinga Sverige en liberalisering av vapenexportreglerna.

Utskottet finner det angeläget att kommande redogörelser för krigsmaterielexporten redogör för hur en EG-anpassning påverkar den svenska vapenexportpolitiken.

I avvaktan på total avveckling av svensk vapenexport finner utskottet att en rad åtgärder i restriktiv riktning kan vidtas:

- Att riksdagen får ta ställning till dispenser från vapenexportförbudet i stället för regeringen.
- Att krigsmaterielbegreppet vidgas.
- Att exportstoppen för stater som missbrukar svenska regler förenas med klara bestämmelser om karenstid (jfr Singapore); och att exportstopp gäller oberoende av om det är statlig myndighet eller privat företag i landet som begått brott mot de svenska reglerna.
- Kraftfull satsning på omställning till civil produktion.
- Exportstopp för svenska företag som dömts för brott mot vapenexportreglerna.
- Dessutom måste riksdagen fastställa ett kriterium för hur det skall kunna avgöras om restriktivitet faktiskt upprätthållits under viss given tidsperiod (detta med anledning av regeringslöften om ökad restriktivitet under utredningsperioden).

Utskottet tillstyrker därför de i motionerna 1988/89:U403, 1988/89:U9 och 1988/89:U553 framlagda förslagen.

dels att utskottets hemställan i momenten 1, 4, 5, 7—11 bort ha följande lydelse:

1. beträffande *restriktivitet i krigsmaterielexporten*
att riksdagen med bifall till yrkande 4 i motion 1988/89:U9 och yrkande 6 i motion 1988/89:U403 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört,

4. beträffande *ytterligare begränsning av krigsmaterielexporten* att riksdagen med bifall till yrkande 1 i motion 1988/89:U9 och med anledning av motion 1988/89:U406 och ifrågasvarande del av motion 1988/89:U423 som sin mening ger regeringen till känna vad i motion 1988/89:U9 anförts,

5. beträffande *åtgärder mot köparländer vid avtalsbrott* att riksdagen med bifall till yrkande 7 i motion 1988/89:U403 och med anledning av återstående del av motion 1988/89:U423 som sin mening ger regeringen till känna vad i motion 1988/89:U403 anförts,

7. beträffande *följder av EG-anpassning* att riksdagen med bifall till yrkande 3 i motion 1988/89:U9 som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts,

8. beträffande *plan för avveckling av krigsmaterielexporten* att riksdagen med bifall till yrkande 3 i motion 1988/89:U403 som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts,

9. beträffande *sammansättningen av kommande utredningar* att riksdagen med bifall till yrkande 4 i motion 1988/89:U403 ger regeringen till känna vad i motionen anförts,

10. beträffande *sammansättningen av den rådgivande nämnden för krigsmaterielexport* att riksdagen med bifall till yrkande 5 i motion 1988/89:U403 som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts,

11. beträffande *avbrytande av vapenleveranser till Indonesien* att riksdagen bifaller yrkande 1 i motion 1988/89:U553.

2. Tillståndsgivning till krigsmaterielexport m.m. (mom. 4 och 6)

Bengt Hurtig (vpk) anser

dels att utskottets yttrande bort ha följande lydelse:

Utskottet finner att de vapenskandaler som uppdragats under senare år leder till slutsatsen att svensk vapenexport måste förbjudas.

En trovärdig svensk nedrustnings- och fredspolitik kräver att riksdagen fattar ett sådant beslut. Vill man inte det måste man anpassa den nuvarande lagstiftningen till verkligheten och säga att all export är tillåten utan restriktioner, eftersom det ändå är omöjligt att via svensk lagstiftning kontrollera den internationella vapenhandeln. Även om den politiska viljan skulle finnas.

Följande åtgärder är nödvändiga för att åstadkomma ett stopp för vapenexporten:

- Inga nya order får tecknas. Redan ingångna avtal får fullföljas bara under förutsättning att de inte strider mot nu gällande riktlinjer.
- För den vapenindustri som är exportberoende planeras en övergång till civil produktion i en 5-årsplan. Planen skall garantera alla anställda fortsatt arbete och tillvarata den kompetens och det kunskande som i dag finns inom varje företag.

- Den omställning som eventuellt inte klaras med befintliga arbetsmarknads- och näringspolitiska resurser finansieras genom en särskild utvecklings- och omställningsfond.

I regeringens skrivelse (1988/89:147) med redogörelse för den svenska krigsmaterielexporten år 1988 tas den pågående utredningen om krigsmaterielexporten (Dir. 1988:41) upp. Skrivelsen förbigår emellertid det förhållandet att utredningens direktiv omfattar en analys av konsekvenserna för de svenska försvarskostnaderna av ett fullständigt avbrytande av den svenska krigsmaterielexporten. Direktiven konstaterar också att exportbehovet bör värderas från såväl ekonomiska och tekniska som allmänpolitiska utgångspunkter. Kommittén skall göra en bedömning av möjligheterna att ytterligare begränsa, eller helt avbryta, den svenska krigsmaterielexporten. Utskottet finner att de citerade styckena borde ha återgivits i regeringens skrivelse för att ge en korrekt beskrivning av utredningens syfte.

Utskottet tillstyrker därför de i motionerna 1988/89:U406 och 1988/89:U7 framförda förslagen.

dels att utskottets hemställan i momenten 4 och 6 bort ha följande lydelse:

4. *beträffande ytterligare begränsning av krigsmaterielexporten*
att riksdagen med bifall till motion 1988/89:U406 och med anledning av yrkande 1 i motion 1988/89:U9 och ifrågasvarande del av motion 1988/89:U423 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört,

6. *beträffande återgivande av direktivtext i skrivelsen*
att riksdagen med bifall till motion 1988/89:U7 ger regeringen till känna vad utskottet anfört.